

Αντρέας Παναγίδης

Αφήγηση της θυγατέρας του ήρωα, Αυγής Παναγίδου, η οποία διδάσκει στο Λύκειο Μ. Κουτσόφτα – Α. Παναγίδη

Ο Πατέρας μου, Ανδρέας Παναγίδης απαγχονίστηκε από τους Άγγλους στις 21 Σεπτεμβρίου 1956 μαζί με το Μιχαήλ Κουτσόφτα και το Στέλιο Μαυρομμάτη. Ήταν μόλις 22 χρονών, παντρεμένος και πατέρας 3 παιδιών: του Αριστείδη 4 χρονών, της Δέσποινας 2 ½ χρονών και εμένα ενός χρόνου.

Μας έγραφε από τις Κεντρικές φυλακές ότι έτρεφε για μας μια απέραντη πατρική αγάπη και ότι έκανε όνειρα για μας. Ήθελε να μας μορφώσει, ήθελε να γίνουμε καλοί Χριστιανοί και καλοί Έλληνες Κύπριοι. Ήθελε να μας πάρει ο ίδιος από το χέρι και να μας οδηγήσει στο δρόμο της αρετής. Όμως, πάνω από την αγάπη του για τα παιδιά του, ήταν η αγάπη του για την Πατρίδα.

Στις 10 Μαΐου οι Άγγλοι απαγχόνισαν το Μιχαλάκη Καραολή και τον Ανδρέα Δημητρίου. Εκείνο το βράδυ ο πατέρας μου πήρε τον αδερφό μου στα γόνατα του και του έλεγε: "Ο Καραολής και ο Δημητρίου πέθαναν για την Ελευθερία της Πατρίδας μας, γι' αυτό είναι Ήρωες." Πες μου Αρέστη μου τι είναι ο Καραολής και ο Δημητρίου; Και περίμενε την απάντηση. Είναι Ήρωες μπαμπά. Σε κάποια στιγμή ο αδερφός μου τον ρώτησε: "Παπά θα γίνεις και εσύ Ήρωας;" Ο πατέρας μου προς στιγμή τα έχασε και αμέσως μετά δάκρυσε. "Αν το θέλει ο Θεός, μωρό μου, θα γίνω, μόνο όμως αν το θέλει ο Θεός."

Μετά από 6 μέρες, στις 16 Μαΐου τον συνέλαβαν οι Άγγλοι μαζί με το Μιχαήλ Κουτσόφτα και τον Παρασκευά Χοιροπούλη.

Κατά τη διάρκεια της κράτησής τους οι Άγγλοι τους υπέβαλαν καθημερινά σε φοβερά βασανιστήρια. Το γεγονός ότι άντεξαν τον πόνο και ξεπέρασαν το φόβο και δεν πρόδωσαν, εμάς μας κάνει πολύ περήφανους.

Οι δικηγόροι είχαν ζητήσει από τη μητέρα μου να βγάλει μια φωτογραφία μαζί μας και να την στείλουν στη Βασίλισσα, ίσως έτσι την πείσουν να δώσει χάρη. Η μητέρα μου έβγαλε τη φωτογραφία και όταν επισκεφθήκαμε τον πατέρα μου του το είπε. Τότε ο πατέρας μου της είπε "Καλά έκανες και έβγαλεις τη φωτογραφία με τα μωρά, για να ξέρουν πόσο μικρά ήταν όταν πέθανε ο πατέρας τους. Όμως εγώ δε μετάνιωσα για τίποτε από όσα έκανα και δε θέλω χάρη από κανένα και δεν τους ζητώ συγγνώμη για να μου χαρίσουν τη ζωή. Και αν μου δώσουν χάρη, δε θα γυρίσω στο σπίτι, αλλά θα πάω αντάρτης στα βουνά. Κι αν ζήσω και γυρίσω κάποτε στο σπίτι, να ξέρεις ότι δεν θα είμαι ποτέ ο Ανδρέας που έφυγα από το σπίτι μας, και εκείνη τη στιγμή σήκωσε τη φανέλα που φορούσε και τότε είδε η μητέρα μου ότι γύρω από τον ομφαλό του ήταν καμένος ίσα με ένα μικρό πιάτο."

Σε κάποια άλλη επίσκεψη, που είχαν πάει η μαμά και η θεία μου, τον βρήκαν πολύ ταλαιπωρημένο και πολύ θυμωμένο. Η μητέρα μου του είπε: "Ανδρέα, γιατί είσαι έτσι; Σε βασάνισαν πολλά;" Ο πατέρας μου της απάντησε: "Τα βάσανα που κάνουν στο κορμί μου τα αντέχω, τα βάσανα της ψυχής μου, γιατί μου τα κάνουν;" Εκείνη τη μέρα τον πήραν στο κελί που τους βασάνιζαν και εκεί ήταν ο ανακριτής, ο βασανιστής και ένας άγγλος αξιωματούχος. Πάνω στο τραπέζι υπήρχε μια τσάντα. Ο Άγγλος του είπε: "Ξέρεις ότι θα σε κρεμάσουμε;" "Ναι, το ξέρω" απάντησε ο πατέρας μου ... Πληροφορήθηκα ότι έχεις τρία παιδιά. Πόση περιουσία έχεις να αφήσεις στα παιδιά σου;" "Ούτε γρόσι" απάντησε ο πατέρας μου "μόνο το όνομά μου".

"Σ' αυτή την περίπτωση τα παιδιά σου θα πεινάσουν και θα ζήσουν δυστυχισμένα και θα μείνουν αμόρφωτα. Αυτά τα όνειρα έχεις για τα παιδιά σου;" τον ρώτησε ο Άγγλος. Και άνοιξε τη τσάντα που ήταν στο τραπέζι γεμάτη με αγγλικές λίρες. "Αν μας δώσεις τρία ονόματα συναγωνιστών σου, δηλαδή για κάθε σου παιδί να μας πεις ένα όνομα συναγωνιστή σου, τότε θα πάρουμε τη γυναίκα σου και τα παιδιά σου από το χωριό σου, εσένα και τα χρήματα αυτά και θα σας πάμε στην Αγγλία. Εκεί θα σου βρούμε εργασία θα πάρεις και αυτά τα χρήματα και η Αγγλική κυβέρνηση θα αναλάβει τη μόρφωση των παιδιών σου. Έτσι τα παιδιά σου θα ζήσουν ευτυχισμένα με τον πατέρα τους. Το μόνο που έχεις να κάνεις εσύ είναι να μας πεις ένα όνομα για κάθε σου παιδί."

"Εθύμωσα πολλά" είπε ο πατέρας μου στη μάνα μου "και χτύπησα την τσάντα με το χέρι μου και έπεσαν τα χρήματα τους κάτω." Τους είπα: "Μη βάζετε μπροστά τα μωρά μου για να με κάμετε προδότη της πατρίδας μου, γιατί ούτε για την αγάπη των μωρών μου δε μπορώ να προδώσω την πατρίδα μου." Για τα μωρά μου, Γιαννούλα θα είναι καλύτερα να είναι περήφανα για τον πατέρα τους παρά να έχουν έναν προδότη πατέρα.

Μια μέρα πριν από την εκτέλεση οι Άγγλοι ρώτησαν τους μελλοθάνατους ποια είναι η τελευταία τους επιθυμία. Ο πατέρας μου τους είπε: "Θέλω να με αφήσετε να αγκαλιάσω και να φιλήσω τα παιδιά μου πριν πεθάνω." Και του υποσχέθηκαν ότι την επόμενη μέρα θα του το επέτρεπαν.

Εκείνες τις μέρες η μητέρα μου, ήταν πολύ άρρωστη στο νοσοκομείο Λευκωσίας. Βγήκε η μητέρα μου από το νοσοκομείο, πήραν και εμάς από το χωριό ο παππούς, και η γιαγιά μου και η θεία μου πήρε και τα δικά της παιδιά και μας πήραν στις κεντρικές φυλακές, για να δούμε για τελευταία φορά τον πατέρα μας. Η μητέρα μου με πήρε στην αγκαλιά της – δεν περπατούσα ακόμα- και περιμέναμε να μας επιτρέψουν να πραγματοποιήσουμε την επίσκεψη. Η αγγλίδα βαριάνα είπε: "Αυτά δε θα δουν τον Παναγίδη" και έδειξε εμάς, τα τρία παιδιά του. "Αυτά όμως θα τον δουν" και έδειξε τα παιδιά της θείας μου. Η μητέρα μου της είπε: " Αυτά είναι τα παιδιά του Παναγίδη". Η Εγγλέζα απάντησε "Ξέρω ποια είναι τα παιδιά του Παναγίδη αλλά ο Παναγίδης δε θα δει σήμερα τα παιδιά του." Και με πήρε από τα χέρια της μητέρας μου και με κράτησε κάτω από την αμασχάλη της. Μπροστά το κεφάλι και πίσω τα πόδια μου. Η μητέρα μου δεν άντεξε και με τράβηξε από τα χέρια της εγγλέζας και με έριξε στο χώμα. Επιτέθηκε στην εγγλέζα και την ξυλοκόπησε και κατάφερε να μας πάει στα κελιά των μελλοθανάτων όπου ήταν ο πατέρας μας.

Δεν του επέτρεψαν να μας αγκαλιάσει και να μας φιλήσει αλλά τουλάχιστον μας είδε μέσα από εκείνο το χοντρό συρματοπλέγμα.....

Εκείνη τη μέρα οι συγγενείς των μελλοθανάτων χόρευαν στο διάδρομο των κελιών και οι μελλοθάνατοι μέσα στα κελιά. Ο παππούς μου αυθόρμητα πρότεινε το μαντήλι του στον πατέρα μου και του είπε: "Πάρτο γιέ μου." Φυσικά δεν μπορούσε να το πάρει και ο παππούς μου ακούμπησε την παλάμη του πάνω στο συρματοπλέγμα και τότε ο πατέρας μου ακούμπησε στο ίδιο σημείο την παλάμη του από μέσα και χόρευαν ο ένας μέσα στο κελί και ο άλλος στο διάδρομο.

Ο αδελφός μου, που ήταν τεσσάρων χρονών, άρχισε να κτυπά με τα χέρια του παλαμάκια και να φωνάζει "όπα!". Όταν τον είδε ο πατέρας μου του είπε: "Χόρευε Αρέστη μου, χόρευε για το μεγάλο ταξίδι που θα κάνει απόψε ο παπός σου." Η γιαγιά μου του είπε ένα αυτοσχέδιο ποίημα: "Ήθελα να' μουν νιά τζι εγιώ να πάω να πολεμήσω τζι ετσι αιώνια ζωή να την κληρονομήσω." Ο παππούς μου του είπε το ποίημα του Τυρταίου: "Τι τιμή στο παλικάρι όταν πρώτο στη φωτιά σκοτωθεί για την πατρίδα με τη σπάθα στη δεξιά." Με αυτό τον τρόπο αποχαιρέτησαν το παιδί τους. Όσο κι αν σας φανεί παράξενο, εκείνη τη μέρα όχι μόνο χόρευαν και τραγουδούσαν αλλά και πείραζαν οι τρεις μελλοθάνατοι ο ένας τον άλλον. Σε κάποια στιγμή ο πατέρας μου φώναζε στο Στέλιο Μαυρομμάτη: " Ρε Στέλιο, εγώ θα σε παντρέψω." Και ακούγοντας ο Μιχαήλ Κουτσόφτας φώναζε: "Ναι Στέλιο και εγώ θα μπω κουμπάρος."! Και ο Στέλιος Μαυρομμάτης απάντησε: "Εγώ απόψε κοπέλια παντρεύομαι το χάρο και αφού το θέλετε, ελάτε και οι δυο κουμπάροι."!

Ο πατέρας μου για έναν ολόκληρο χρόνο πριν από το θάνατό του αλληλογραφούσε με μια κοπέλα στην Ελλάδα. Ψάξαμε πολύ όταν μεγάλωσαμε να τη βρούμε αλλά δεν τα καταφέραμε. Πριν από 3 χρόνια εντελώς τυχαία την βρήκαμε. Δεν είχε τις επιστολές που της έγραφε ο πατέρας μου να μας τις δώσει, αλλά είπε ότι κάποιες από αυτές δημοσιεύτηκαν στις εφημερίδες λίγες μέρες μετά το θάνατό του. Ψάξαμε στον ημερήσιο τύπο εκείνης της εποχής και βρήκαμε αποσπάσματα από μερικές επιστολές του που πραγματικά με συγκλόνισαν και που θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας.

Σε μια επιστολή έγραφε: "Σήμερα ήρθε η απάντηση της έφεσής μας από το Ανακτοβούλιο. Το όνειρό μου να επισκεφθώ την Ελλάδα ναυάγησε. Σε δεκαπέντε μέρες ότι είναι να γίνει, θα γίνει. Δεν είναι τίποτε. Μόνο ένας μικρός πατέρας, ένας άτακτος σύζυγος τ' αφήνει όλα για την ελευθερία της πατρίδας του. Δεν είναι τίποτε."

Σε κάποια άλλη επιστολή με ημερομηνία 2 Σεπτεμβρίου έγραφε: "Σήμερα, είδα τους γέροντες γονείς μου να κλαίνε και δεν μπορούσα να τους σταματήσω. Μα τι κόσμος είναι; Εγώ πεθαίνω και αυτοί φοβούνται το χάρο; Εγώ τα όνειρά μου τα έκτισα καλά και σε γερά θεμέλια, κι αν πεθάνω ο πύργος του Παναγίδη θα είναι πάντα τιμημένος και θα κατοικείται από τα υπερήφανα για τον πατέρα τους παιδιά του"!...

Πραγματικά, εμείς τα παιδιά του Ανδρέα Παναγίδη κατοικούμε κάτω από το όνομά του υπερήφανα για τον άνθρωπο, που ήταν ο πατέρας μας. Υπερήφανα που ο πατέρας μας, μας αγαπούσε αλλά αγάπησε την πατρίδα μας και την Ελλάδα περισσότερο ίσως απ' ότι αγάπησε εμάς.

Αυγή Παναγίδου
Λύκειο Μιχαήλ Κουτσόφτα – Ανδρέα Παναγίδη